

Rede van de voorzitter van de KNVB, prof. ir. M. M. G. R. Bol, gehouden op de 59ste najaarsbijeenkomst, Gasselte, 20-10-1983

Het scala van onderwerpen waaruit een voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging dezer dagen voor zijn halfjaarlijkse rede – zij het in najaar of voorjaar – kan putten is groot.

Dat is verheugend enerzijds, want het indiceert beweging, het is negatief anderzijds, in zoverre een aantal herhalingen van onderwerpen onvermijdelijk blijkt. Internationaal staat bosbouw zeer in de belangstelling. Helaas is de aanleiding niet opwekkend: de gezondheidstoestand van het bos in grote delen van Europa als indicator van luchtverontreiniging. Signalen van grote zorg komen – behalve uit de bekende gebieden – thans ook uit o.a. Zweden en Nederland. Ik wijs op het algemene symposium over zure regen en luchtverontreiniging, dat op 17 en 18 november a.s. in 's-Hertogenbosch plaatsvindt, georganiseerd door de Commissie Onderzoek Luchtverontreiniging.

De Raad van de Europese Gemeenschappen heeft een ontwerp-verordening opgesteld voor een gemeenschappelijke actie tot verbetering van de bescherming van bossen in de Gemeenschap tegen zure regen. Het gaat hierbij om de vorming in elke lidstaat van een multi-disciplinaire wetenschappelijke equipe. Deze equipes hebben tot taak periodiek een balans op te maken van de gezondheidstoestand van het bos in relatie tot zure deposities en het effect van de preventieve en beschermende maatregelen te kwantificeren. Uitgaande van de via het meetnet verzamelde gegevens zal een methode voor een alles omvattende benadering van de bestrijding van zure deposities op bossen moeten worden vastgesteld. Voorts zullen proeven op ware grootte worden genomen om de doeltreffendheid van preventieve en curatieve maatregelen te testen en zullen proef- en demonstratie-projecten worden opgezet. Het is van groot belang, dat van Nederlandse zijde op deze verordening wordt ingespeeld. Om die reden heeft het Bosschap de Minister van Landbouw en Visserij de vraag voorgelegd in overleg met het bosbouwbedrijfsleven te willen bezien op welke wijze dit zou kunnen gebeuren. In de ontwerp-verordening komt ook de bescherming van bos tegen brand aan de orde.

Ook het door de Bosbouwvakgroepen van de Landbouwhogeschool, ter gelegenheid van 100 jaar bosbouwonderwijs, georganiseerde internationale congres

“Let there be forest” heeft in sterke mate de aandacht op bossen – gebruik en behoud – gericht. Tegen de achtergrond van: de huidige ontbossing en bosdegradatie in grote delen van de wereld, de toenemende noden van mensen als gevolg van milieu en economische problemen, de toenemende vraag naar bosproducten en diensten op plaatselijk niveau (brandhoutvoorziening) en mondiaal niveau, wordt o.a. gepleit voor een groots opgezette activiteit tot het opsporen van de fundamentele oorzaken van ontbossing en bosdegradatie, met als doel

- het handhaven en verbeteren van de bestaande bosgebieden en
- de uitbreiding van de bos- en boomaanplantactiviteit tot het vijfvoudige.

Voorts wordt de betekenis van bosreservaten met bijbehorende bufferzones benadrukt.

Vanuit de houtsector van de bosbouw is grote bedrijvigheid te melden. Op 3 juni 1983 heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen bij de Raad een programma van communautaire maatregelen voor de houtsector ingediend, met daarbij gevoegd voorstellen voor een resolutie van de Raad betreffende de doelstellingen en richtlijnen voor het communautair beleid inzake de houtsector. Als doelstelling wordt ondermeer vermeld de verhoging van de duurzame beschikbaarheid van hout voor de industrie, hetgeen o.m. impliceert:

- vermeerdering van de staande houtvoorraad door bebossing en herbebossing, alsmede verbetering van het rendement van bestaande bossen;
- een betere bescherming van het bos, met name tegen brand en verontreiniging;
- een oogst die zoveel mogelijk overeenkomt met de jaarlijkse aanwas, met zo optimaal mogelijke instandhouding van de andere functies van het bos.

Ook uit Nederland komt grote activiteit rond het vraagstuk van de houtvoorziening. In aansluiting aan hetgeen door de vice-voorzitter in de voorjaarsbijeenkomst 1983 is meegedeeld inzake het rapport “de beschikbaarheid van hout” van de Stichting Bos en Hout, en de aanbieding aan de Minister van EZ, kan daarover thans opnieuw worden bericht.

De Minister van EZ zond op 18 mei 1983 een brief aan de Tweede Kamer met beleidsvoornemens ten aanzien van de houtvoorziening van Nederland. Over deze brief schrijft de Staatscourant van 19 mei 1983. Uitgangspunt is het voornemen om de lage zelfvoorzieningsgraad met hout van 8% binnen 50 jaar op te voeren tot 25%. Deze hogere zelfvoorzieningsgraad zou tot stand kunnen komen door: uitbreiding van het bosareaal met 30 à 35.000 ha (blijkens de Nota Landelijke Gebieden), verhoging van de houtproductie in het huidige bosareaal, gebruik van industrieel afvalhout, het benutten van weg- en grensbeplantingen, het verbeteren van houtoogstmethoden. Intussen is de brief op 22 september onderwerp van mondeling overleg geweest tussen de Vaste Commissies van EZ en van Landbouw en de Ministers Van Aardenne en Braks. De beleidsvoornemens werden over het algemeen met instemming tegemoet getreden. Hierbij is de betekenis van verhoging van de houtproductie in Nederland onderlijnd, en veel aandacht gegeven aan de financieringsaspecten ervan. Deze financieringsaspecten zullen aan de orde worden gesteld in de Overlegcommissie van Houtproductie en Houtvoorziening, een advieslichaam van beide Ministers, terwijl tevens een inventarisatie van financieringsmogelijkheden in het voornemen ligt.

Ik spreek de hoop uit dat de beleidsintenties zullen doorstromen naar de besluitvorming over het Meerjarigenplan voor de Bosbouw, waarover later meer, waar tot dusverre alleen officiële uitgangspunten van de regering met betrekking tot Natuurbehoud en Openlucht-recreatie ter tafel lagen.

Het belang van het aangesneden onderwerp kan ook doorwerken naar het in voorbereiding zijnde werkgelegenheidsplan voor de bosbouw voor de jaren '84 en '85, met 30 à 40 miljoen gulden, beschikbaar gesteld door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, als deel van 175 miljoen gulden bestemd voor werkgelegenheid bij landinrichting, natuurbehoud, openlucht-recreatie en bosbouw. Een aftakking van dit bedrag zou m.i. ten dienste van de activiteit rond de houtproductieverhoging dienen te komen.

De Stichting Boswerk, waarin samenwerken bos-eigenaren, vakbeweging en gemeenten, heeft intussen in nauwe samenwerking met een aantal cultuurmaatschappijen en samenwerkingsverbanden werkprojecten voor de bosbouw opgesteld. Het betreft hier additionele werkgelegenheid, die geen bedreiging inhoudt voor de arbeidsplaatsen van hen, die reeds in de bosbouw werkzaam zijn.

Intussen is de beschikbaarstelling van gelden door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan Landbouw en Visserij voor uitvoering van Werkgelegenheidsplannen in de jaren '84 en '85 voor de Mi-

nister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aanleiding geweest de Werkgelegenheidsverruimende Maatregel, niet langer open te stellen voor de particuliere bosbouw.

Zoals u bekend zal zijn lopen er in het kader van de Werkgelegenheidsverruimende Maatregel 1983 (M.V.M.), projecten voor 15 manjaren van de Stichting Boswerk, samen met Bosgroepen in de provincie Utrecht en is er een begin in Gelderland. Met het niet langer openstellen van de Werkgelegenheidsverruimende Maatregel voor de particuliere bosbouw wordt een beleid van vele jaren afgebroken. Eerst de E-regeling en vervolgens de opeenvolgende WV-maatregelen hebben jaren opgestaan voor de particuliere bosbouw en bijgedragen tot werkgelegenheid. Het besluit van de Minister van Sociale Zaken moet dan ook zeer worden betreurd. Weliswaar kan het werkgelegenheidsplan waarvan hiervoor sprake was, soelaas bieden voor de jaren '84 en '85, doch men moet bedenken, dat voor de jaren daarna iedere zekerheid op dit punt zal ontbreken. Ik rond de beschouwingen over houtvoorziening en werkgelegenheid af met een aantal gegevens betreffende de markt voor rondhout, najaar 1983.

Hoewel er nog geen duidelijke opleving van de algemene economische conjunctuur is aan te tonen, heerst toch het gevoel dat het dieptepunt van de neergang gepasseerd is. Dat schijnt ook te gelden voor ons omringende landen en met name voor bedrijfstakken die belangrijke verbruikers van hout zijn: zagerij-industrie en celstof- en papierindustrie. In Zuid-West Engeland wordt de papierindustrie nieuw leven ingeblazen: twee krantepapierfabrieken bevinden zich in aanbouw. In Scandinavië trekken de prijzen voor zowel zaaghout als voor pulphout aan. In de Duitse Bondsrepubliek beginnen de prijzen voor zaaghout aan te trekken. In Nederland heeft Willemsen Naaldhout B.V. zijn tweede profielverspanerlijn in gebruik genomen en zijn jaarlijkse verwerkingscapaciteit op ruim 100.000 m³ gebracht. Helaas wijzen financiële berichten over een tweede grote zagerij in Nederland op moeilijkheden, die het voortbestaan bedreigen. Van zeer recente datum dateert het bericht dat de sorteerlijn van het Kroon-domein zal worden overgenomen door de zagerij Verhoeven B.V. te Harskamp, die zijn zagerij met een profielverspanerlijn gaat uitbreiden. Dit alles bevestigt dat ook in Nederland naaldhout van 12 cm top-diameter en dikker meer en meer als primaire grondstof voor zagerijen gaat dienen.

Alleen voor de houtsoort lariks, met zijn hoge harsgehalte en bruine kleur, zijn de toepassingsmogelijkheden (nog) te beperkt. In het licht van het voorgaande zal het voor de Nederlandse bosbouwer moeilijk zijn, begrip op te brengen voor de éézijdige vaststelling van de prijs franco fabriek van grovedennepapierhout

op f 60,-/stère met schors, waar die vorig jaar nog f 63,- was en daarvóór f 69,-. De recente opening van het verkoopseizoen voor langhout wijst in de richting van prijsstabilisatie voor groveden en fijnspar, zij het met wat grotere spreiding dan voorheen, en een daling van de prijzen voor lariks met f 10,- à f 15,- per m³. De vraag naar heipalen in lengten van 8 tot 12 meter is tamelijk levendig. Op de markt voor populier is weinig vraag; omdat de voorraden uit het bosjaar '82/'83 nog niet zijn verwerkt, schijnt terughoudendheid bij het aanbod raadzaam. Sommige pegghoudenden voorzien overvoering van de markt in Duitsland met hout uit stervende bossen. Voorshands is daarvan op de markt niets merkbaar.

Met uiterst kritische ondertoon wil ik vervolgens aan de orde stellen het subsidiebeleid voor de bosbouw. Naast positieve ontwikkelingen waarop ik wees, zijn er ook meerdere negatieve.

Nadat op 1 maart j.l. de Herbeplantingsbijdrageregeling wegens uitputting van de middelen die voor uitvoering van deze regeling in 1983 beschikbaar waren, voor de rest van dit jaar moest worden geschorst, kreeg de bosbouw medio dit jaar opnieuw een tegenvaller te incasseren. De gelden die voor 1983 beschikbaar voor de uitvoering van de Beschikking bosbijdragen waren uitgeput en ook deze regeling moest voor de rest van het jaar 1983 worden geschorst. Deze beide maatregelen hebben ernstige gevolgen voor de bosbouw op een aantal punten: voor de kwaliteit van het bosbeheer, voor de werkgelegenheid van een vakbekwaam werknemersbestand, op het opstellen van nieuwe beheersplannen, op de openstelling van het bos ten behoeve van de recreatie. De uitputting van middelen zo vroeg in 1983 doet voor volgende jaren het ergste vrezen, temeer nu de rijksbegroting 1984 niet voorziet in meer middelen voor de uitvoering van genoemde regelingen. De vruchten van het beleid van de laatste jaren dreigen in korte tijd teloor te zullen gaan.

Het Bosschap heeft deze punten bij brief van 25 augustus 1983 onder de aandacht van de Minister gebracht, terwijl ook de Bosbouwvoorlichtingsraad zich ter zake tot de Minister heeft gewend. Inmiddels heeft het dagelijks bestuur van het Bosschap op 28 september j.l. over deze uiterst zorgelijke ontwikkeling gesproken met Minister Braks. De Minister heeft toegezegd welwillend te willen bezien of het mogelijk is door middel van verschuivingen binnen de begroting van het departement soulaas te bieden. Ook zegde hij toe bij het onderzoek dat zal worden ingesteld naar de financiering van de problematiek van de bosuitbreiding, de problematiek van de financiering van de bosinstandhouding te zullen betrekken. Hij deelde mede, dat de integratie van de herbeplantingsbijdrage en de bos-

bijdrageregeling met ingang van 1984 zal worden doorgevoerd.

In het raam van beslissingsverantwoording van het Bestuur achteraf – ik herinner aan hetgeen daarover bij de behandeling van de strategie-nota is gezegd – breng ik in uw herinnering de beslissingen die bij het Ministerie van Landbouw en Visserij zijn genomen over een nieuwe indeling van het departement, naar aanleiding van de noodzakelijke inpassing van de hoofddirectie Natuurbehoud en Openluchtrecreatie in de organisatie van het Ministerie.

De indeling – waarbij er twee Directoraten-Generaal zullen blijven – roept een aantal vragen op, dat het bestuur van uw vereniging aanleiding gaf tot het zenden van een telex aan de betreffende Minister. Daarin is gewezen op het gevaar van een zekere onevenwichtigheid betreffende belangbehartiging van de bosbouw en het bos in al zijn facetten. Deze onevenwichtigheid kan ontstaan omdat de Directeur-Generaal Landelijke Gebieden en Kwaliteitszorg de totale belangen van de bosbouw en dus ook van de houtproductie, en van de openluchtrecreatie, in de Rijksplanologische Commissie zal gaan behartigen.

Daarnaast is er voor gepleit – bij aanpassing van het directiestatuut van het Staatsbosbeheer – in de taakomschrijving van de directeur die specifiek belast wordt met het beleidsterrein van de bosbouw, de economische facetten van de bosbouw een evenwichtig en benoemd onderdeel te doen vormen. U kunt dit nalezen in het NBT nr. 6, van juni 1983.

Over de uitwerking van de nieuwe indeling van het departement zijn thans, d.d. 11 oktober 1983, de volgende beleidsvoornemens bekend geworden onder de betiteling "Hoofdstructuur van het apparaat van het Ministerie van Landbouw en Visserij in de provincies": Het Directoraat-Generaal Landbouw en Voedselvoorziening kent een directeur Landbouw en Voedselvoorziening, die in de provincie de Minister vertegenwoordigt, terzake van de agrarische productie, de verwerking en de afzet.

Het Directoraat-Generaal Landelijke Gebieden en kwaliteitszorg beschikt over een directeur Landelijke Gebieden en Kwaliteitszorg die in de provincie de Minister vertegenwoordigt, betreffende natuur- en landschapsbehoud, bos- en landschapsbouw, faunabeheer, openluchtrecreatie, beheer van landbouwgronden. Het apparaat van de Landinrichtingsdienst neemt een bijzondere positie in. In de provincie treedt een inspecteur landinrichting op. De beleidsvoornemens houden verder in de opheffing in de provincie van de functies HID Lagrobo, HID Bedrijfsontwikkeling en Inspecteur NBOR.

Deze indeling lijkt erop te wijzen – wij hopen dat dat het geval is – dat daarmee de belangbehartiging van

de bosbouw en het bos in al zijn facetten binnen één Directoraat-Generaal zal komen.

Ik wil mijn rede besluiten met het aansnijden van twee onderwerpen die vandaag en morgen aan de orde zullen komen. Het eerste onderwerp staat vermeld op de agenda van onze huishoudelijke vergadering: het gebied van de Mispelindse en Neterselse heide.

De voorgenomen aanwijzing tot beschermd natuurmonument van dat gebied heeft intussen, na het advies van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en de vanuit de bosbouw ingebrachte bezwaren, tot een beslissing geleid. De Minister van Landbouw en Visserij heeft d.d. 4 juli 1983, handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, een beschikking uitgevaardigd, waarbij als beschermd natuurmonument wordt aangewezen het gebied "Mispelindse en Neterselse heide met aangrenzende beekdalen". Bij de beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met de beschikking moet worden gelezen. Beroep op deze beschikking stond open bij de Kroon tot 13 september j.l.

Van de mogelijkheid tot beroep is in ieder geval gebruik gemaakt door de eigenaar de N.V. Levensverzekering Maatschappij "Utrecht", door het Bosschap, door de Ned. Ver. van Boseigenaren en door de Vereniging van Nederlandse Papier- en Kartonfabrieken gezamenlijk met de Algemene Vereniging Inlands Hout (vergezeld van een commentaar van de Stichting Bos en Hout).

Het Bestuur van uw vereniging heeft zich, aansluitend bij een eerdere stellingname bij brief d.d. 3 december 1982 aan het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, bij schrijven van 9 september 1983 tot de Kroon gericht. Bevestiging van ontvangst is intussen binnengekomen. In die brief stelt het Bestuur geargumenterd het onjuist te achten dat de bossen, zeker voor zover ze niet in de nabije omgeving van de beken liggen, in het beschermd natuurmonument zijn ondergebracht. Ik ga op de inhoud van onze brief verder niet in, omdat het Bestuur zich voorstelt daar straks een apart agendapunt aan te wijden, gezien het grote belang wat er voor de bosbouw in het algemeen mee is gemoeid; dat geeft het Bestuur tevens de mogelijkheid verantwoording af te leggen voor het gevoerde beleid terzake.

Het tweede onderwerp, dat onze aandacht gedurende

de najaarsbijeenkomst zal opeisen houdt verband met het in uitzicht gestelde Meerjarenplan voor de Bosbouw. Ik duidde reeds aan hoe belangrijk het is dat er uitgangspunten betreffende bosbouw ter tafel komen te liggen, naast de Nota Landelijke Gebieden en de drie structuurschema's Openlucht recreatie, Natuur- en Landschapsbehoud en Landinrichting. In het Meerjarenplan Bosbouw zal het bosbouwbeleid voor het eerst in al zijn facetten worden gepresenteerd, als een samenhangend geheel van beleidsvoornemens en uitvoeringsmaatregelen. De parlementaire behandeling der beleidsvoornemens wordt begin 1984 verwacht.

Vooruitlopend daarop – en als voorbereiding om op intelligente wijze op de behandeling te kunnen inhaken – achtte het Bestuur het van wezenlijk belang om de achtergronden van het Meerjarenplan in regionale bijeenkomsten aan de orde te stellen. Voorbereiding en organisatie konden ter hand worden genomen tezamen met de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren, de uitvoering kon mede geschieden dankzij de medewerking van het Bosschap en niet in de laatste plaats het Staatsbosbeheer, dat zich hiervoor een grote krachtsinspanning getrooste.

Deze en de vorige week zijn deze zes regionale bijeenkomsten over een kernpunt van het Meerjarenplan: de lange termijnplanning met de zogenaamde bosdoeltypes, gehouden. Ze trokken de belangstelling van ongeveer 400 bezoekers. Er is, dat is mijn indruk, goed en zakelijk geïnformeerd, er is ook op kernpunten gereageerd. Ik hoop dat de discussie in deze najaarsbijeenkomst, waaraan ook zal worden deelgenomen door een 20-tal geïnteresseerde niet-leden, een apotheose zal zijn. Het beeld dat in de nota "Planning met behulp van bosdoeltypes" van het Staatsbosbeheer wordt opgeroepen en de reacties daarop kunnen nog worden verscherpt, ook al omdat we door de inleidingen vertrouwd zijn geworden met het onderwerp, er vandaag nog dieper op in zal worden gegaan, en er nu een excursie in het bos aan wordt toegevoegd. Dit scherper stellen van het beeld kan een zinvolle discussie en besluitvorming rond het Meerjarenplan voor de Bosbouw alleen maar ten goede komen; ten faveure van bos en bosbouw.

Dames en Heren,

Hartelijk welkom op onze vergadering. Ik ben verheugd dat u in zo grote getale: 100, vanmiddag en morgen 130, bent opgekomen.

Ik verklaar de 59ste najaarsbijeenkomst voor geopend.